

KIRKLARELİ
ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ

HADİS VE GÜNLÜK HAYAT

KONUŞMACI :

Prof.Dr.Halil İbrahim KUTLAY
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi /Hadis ABD

29 KASIM 2022

11:00

İLAHİYAT
FAKÜLTESİ
KONFERANS SALONU

444 40 39

+90 288 246 16 66

KLU İlahiyat Fakültesi

www.klu.edu.tr

ilahiyat@klu.edu.tr

HADİS VE GÜNLÜK HAYAT

Prof. Dr. Halil İbrahim KUTLAY

Değerli Öğretim Üyesi Arkadaşlar, Değerli Öğrenciler,
Öncelikle bana sizlere hitap etme fırsatı verdiği için Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığına ve Hadis Anabilim Dalı Başkanlığına teşekkür ediyorum. Ülkemizin bu güzîde İlahiyat Fakültesinde siz gençlerle birlikte olma mutluluğunu yaşıyorum.

Kitabımızın en güzel açıklaması bizzat kendisidir. Kur'an-ı Kerim'in ilk tefsiri, yine Kur'an-ı Kerim âyetleridir. Ondan sonraki en anlamlı açıklaması ise Allah Rasûlü'nün söz ve uygulamalarıdır. Allah Rasûlü hayatıyla ve sünnetiyle Kur'anı yorumluyordu. O, sanki canlı bir Kur'andı. Hadisler, Sevgili Peygamberimiz'in mümtaz hayatı olan Sîret ve Sünnet'inin yazılı belgeleridir. Hadislerin *ihbarî* (bilgi veren) ve *inşai* (talep ifade eden) iki ayrı yönü vardır. Her hadis, bizi bir konuda bilgilendirirken aynı anda bize nebevî bir mesaj vermekte, bize önemli bir görev yüklemektedir.

Hadis, bize nebevî bir ölçü, hayatî bir ilke ve eşsiz bir kriter sunmaktadır. Hadisler bizim için kurtuluş reçetesi ve hayat rehberidir. Hadisleri okurken sadece bilgi dağarcığımızı doldurma yerine bu benim günlük hayatıma nasıl yön veriyor ve bana nasıl bir mesaj veriyor diye düşünmek mecburiyetindeyiz. Hadislerin ferdî ve içtimaî hayatımızdaki etkisi gayet açıktır. Hadisler sanki sihirli ifadeler gibidir. *“Bazı ifadeler vardır ki, büyüleyicidir”* (Buharî: 5146) buyuruyor Efendimiz. Hadisler, güzel üslup, derin anlam ve ince mesajlarıyla gerçekten içimizi ısıtıyor, yönümüzü ve yolumuzu aydınlatıyor.

Mesela; Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: *“Allah'ım acizlikten, tembellikten, korkaklıktan, cimrilikten sana sığınırım.”* (Buharî, 6367) Bu hadisi okuduğumuz zaman ilk olarak, Peygamberimiz'in böyle dua ettiğini öğreniyoruz. Hadisin ikinci anlamı, Peygamberimiz böyle dua ediyorsa biz de böyle dua edelim, şeklindedir. Ama hadisle verilen asıl mesaj; acizlik, tembellik, korkaklık ve cimrilikten Allah'a sığınan Peygamberimiz, sanki bize aciz olmayın, korkak olmayın, tembel olmayın, cimri olmayın, demektedir. Çünkü bir peygamberin -hâşâ- aciz, tembel, cimri ve korkak olması mümkün değildir. Efendimiz, nebevî mesajını hem kendisi hem ümmeti için dua tarzında takdim ederek bize hayatî bir ölçü sunmaktadır.

Toplam kalite konusunda çalışmalar, son kırk yıl içinde yoğunlaşmıştır. Oysa kalite konusunda bundan bin dört yüz sene önce Hz. Peygamber (s.a.v)'in verdiği net ve açık mesajı vardır: *“Sizden biriniz bir iş, bir görev, bir amel, herhangi bir uygulama yaptığında onu en sağlam, en iyi, en güzel şekilde yapmanızdan Allah memnun olur.”* (Ebu Ya'lâ: 1437) Hadiste “itkân” kelimesi kullanılıyor. “İtkân”ın eşanlamı “ihşân” ya da “icâde”dir. Bir şeyin en güzel, en sağlam, en iyi şekilde yapılmasının adıdır “itkân”. Bin dört yüz sene önce Efendimiz kaliteden söz ediyor. Burada sadece ibadetin değil, her işin en iyi şekilde yapılması isteniyor. Bu mesaj aynı zamanda dünyaya yönelik bir mesajdır. Oysa biz kürsülerde, camilerde, minberlerde hep ahirete yönelik mesajları duyuyoruz. Zikir, tespih ve dua elbette manevi açıdan çok önemlidir ama aynı hadis-i şeriflerin bizim günlük hayatımızı, ferdî ve sosyal hayatımızı aydınlattığı konusunda da bilgimiz olmalıdır.

Önce **meslekî kalite** konusunda mesafe almalıyız. İslâmî ilimler ve İlahiyat mensupları bu ülkenin temel taşlarıdır. İlmî ve irşadî çalışmalarda yetkin ve etkin olabilmek için ana kaynakları iyi bilmeli, Kur'an dilini ve Allah Rasûlü'nün mesajlarını, kadîm eserleri ana diliyle iyi

okumalıdır. Osmanlı Türkçesi'ni iyi okuyup yazmak bizim için çok ama çok önemlidir. Tarihte en çok okuyan ve en çok yazan ümmet bizdik. En büyük kütüphaneler bizim kütüphanelerimizdi. Bağdat, Şam, İskenderiye, Kahire, İstanbul ve Endülüs kütüphanelerinde göz nuru ile telif edilen el yazması eserler için muazzam çaba harcandı. Hâlâ dünyada yazma eserler konusunda birinciyiz. En değerli yazma eserler İstanbul Süleymaniye kütüphanesinde büyük bir titizlikle korunmakta ve araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

Biz, ilmî çalışmaları ibadet olarak telakki ettik. İlimler arasında hiç ayırım yapmadık. Hadis, fıkıh, tefsir, kelâm ilimlerinde telif edilen yüzbinlerce eser bir yana; kimya, astronomi, tıp ve cebir ilimlerinde hatta İslam felsefesinde muazzam ilerleme kaydettik. İlimler bize göre Allah'ın kudretinin delillerini gösteriyordu. İlim güç, kuvvet, hizmet ve ecir vesilesi idi. Her ilim bizim için mübarek ve mukaddes idi. İstanbul Gülhane'de İslam Bilim Tarihi'nin şaheserlerini henüz görmediyseniz gerçekten çok geciktiniz, demektir.

Hz. Peygamber (s.a.v): *"Bir âyet bile olsa benim adıma tebliğ edin,"* (Buharî: 3461) diyordu. Biz O'nun adına, O'nun namına, O'nun yolunda tebliğ, irşad, davet ve uyarı ile, insanımızı bilgilendirme ve şuurlandırma ile görevliyiz. Hakikatleri bir adım öteye götürmek ve duyurmakla yükümlüyüz. Bu gerçekleri Hz. Peygamber'den (s.a.v) duyan sahabe öğrenmek, öğretmek, uygulamak ve aktarmak için çabaladılar, hep bu şuurla yaşadılar. Bizler İslâmî İlimler mensuplarıyız. Bizim ilk fırsatta anlatma ve aktarma görevimiz var. Gayet tabii, anlatırken anlattıklarımızı yaşayacak, günlük hayatımızda uygulayacağız.

Yıllar önce otobüsle Ankara'dan İstanbul'a geliyordum. Otobüste yanımda oturan kişi gazeteyi açtı. Benim fikrime, düşünceme yakın gazetelerden biriydi. Hoş bir sohbet olacak dedim kendi kendime. Tanışalım dedim. Ben Oğuz Saygın dedi, NLP uzmanı. Yeni okumuştum Negatif Limanlardan Pozitif Sulara isimli eserini. Tanıştık. Bana; Bir konferanstan geliyorum. Siz İlahiyatçılar sahip olduğunuz nimetin değerini neden bilmiyorsunuz? dedi. Mesela size sorsam, Kur'an-ı Kerim'de ümitsizlikle ilgili kaç âyet var? Üzerinde çalışmamışsanız, bilemezsiniz. Ümitli olmakla ilgili kaç âyet var desem, büyük bir ihtimal bilemezsiniz, dedi. Halbuki insan psikolojisinde ümitvar olmak çok önemlidir. Kur'an-ı Kerim'de ümitsizlikle ilgili on beş ayet, ümitli olmakla ilgili yirmi ayet var. Ümitsizliği inançsızların özelliği olarak kabul eder Kur'an-ı Kerim. On beş artı yirmi, toplam otuz beş âyet-i kerime bize ümit aşıyor. Lütfen kitabımızı iyi okuyalım dedi. Lütfen kitabımızı ve onun müstesna açıklaması hadisleri iyi okuyalım.

İlahiyat dışındaki araştırmacılar, Kitabımızı ve Kitabımızın en güzel açıklaması sünnet-i seniyyeyi bu anlamda iyi okuyorlar. Kitabımızın psikolojik, sosyolojik, hukukî ve iktisadî tavsiyelerini, eskimez ilahî mesajlarını iyi okuyor, iyi yorumluyor, sonuçlarını iyi analiz ediyor, dolayısıyla manevî hayat ve ahlakî ölçüler noktasında birtakım önemli prensipler tespit ediyorlar. Ardından sünnet-i seniyyeyi derinliğine inceliyorlar. Biz neden incelemeyelim?

Kaliteden söz ederken meslekî kalite, sosyal kalite ve manevi kaliteyi birlikte kazanmak gerektiğine inanıyoruz. **Sosyal kalite** bir başka ifade ile ahlakî kalite; toplumda ikili ilişkilerin sıcak iletişim ve samimî diyalogla yürütülmesi, ahlakî ve insanî değerlerin topluma aktarılmasıyla mümkündür. Sosyal kalite; kardeşlik, dostluk, arkadaşlık, gönül birliği ve ümmet birliği ile mümkündür. Efendimiz, *“Mü’minler birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet etmeye ve birbirlerine şefkat gösterme konusunda bir vücut gibidirler.”* (Buharî: 6011) buyurmaktadır. Dünya müslümanlarının dertleriyle dertlenmek, İslam kardeşliğini yaşamak, ümmet şuuru taşımak ve müslümanların birlik ve dirliğinin gerçekleştirme noktasında gayret etmek toplum kalitesi noktasında anlamlıdır.

Peygamberimiz’in hicrette Medine-i Münevvere’ye girerken ilk mesajı neydi? İslam tarihinden hatırlarsınız: *“Selâmı yayın, yemek yedirin, yakınlarınızı gözetin, insanlar geceleri uyurken siz namaz kılanlardan olun.”* (Tirmizî: 2485) Sevgili Peygamberimiz’i ilk defa gören ve O’nun bu ifadesini duyan Yahudi âlimi Abdullah b. Selâm *“Bu yüz, yalancı birinin yüzü olamaz”* diyor. Allah Rasûlü; Sizi kurtarmaya geldim, size şunları şunları vaat ediyorum, demiyor. Selâm, ikram ve ihsanı tavsiye ediyor. Tamamen insanî, ahlakî ve edebî ölçüleri ortaya koyuyor. Bunlar gönül birliğinin anahtar kelimeleri, toplum içi kaynaşma ve yardımlaşmanın ana esaslarıdır.

Sahabe, Allah Rasûlü’nden duyduğu hadisleri hemen tatbik ediyordu. Abdullah b. Ömer, *“Selâmı aranızda yayınız”* (Müslim: 54) hadisini duyunca çarşı pazar dolaşip insanlara selâm vermişti. Ona göre selâm bir mesajdı, bu mesaj yayılmalıydı. Selâm, bu ümmetin ortak sloganı, en güzel medenî iletişim vasıtasıdır. Selâmsız bir medeniyet düşünülemez. Ama Allah’ın selâmını yayma bambaşka bir anlayıştır. Hicret sonrası Medine’deki ilk sosyal uygulama *“kardeşlik”* uygulaması idi. Enes b. Malik’in evinde doksan kişi kardeş ilan edilmişti. İlk İslam anayasası olan Medine Vesikasının, Medine sözleşmesinin, ilk maddesi; *“Müslümanlar kendilerinin dışındakilere karşı tek el, tek yumruk olmalıdır,”* şeklindeydi. Peygamberimiz, hem kişinin hem de toplumun ıslahı için gerekli çalışmaları adım adım göstermişti.

Bir gece yolculuk esnasında hizmetçi Enceşe kaside okumaya başlıyor. Hizmetçinin nağmeli güzel sesiyle develer hızlanıyor. Dolayısıyla kadın yolcular rahatsız oluyor. Devenin üzerinde Hz. Peygamber’in (s.a.v) hanımı var. Ne diyor Peygamber Efendimiz: *“Dikkat et ey Enceşe, Kristallere yavaş davran!”* (Buharî: 6210) Bazıları, hadisteki *“kavarîr”* kelimesini kavanoz diye tercüme ediyor. Hadiste geçen *“kavarîr”* kelimesi cam tüp, cam şişe, cam kavanoz, kristal gibi anlamlara geliyor ama buradaki inceliği kaçırmamak, hadis tercümelerinde Hz. Peygamber’in (s.a.v) nezaketini ve letafetini iyi yansıtmak gerekir. Peygamberimiz, kadınlar için hassas, duyarlı, kırılğan anlamında *“kristal”* ifadesini kullanıyor. Eşlerimiz, kızlarımız, bayan öğrencilerimiz Hz. Peygamber’in (s.a.v) ifadesiyle *“kristal”* gibi hem değerli hem de hassastırlar. Onları üzmemelimi, kırmayalım, incitmeyelim.

Hız. Peygamber (s.a.v), bize kendisini “rahmet peygamberi” olarak tanıtıyor. (Müslim: 2345) Kur’an, rahmet kitabı, Hız. Peygamber rahmet peygamberi ama Müslümanlar merhametsiz!. Olacak iş mi?... Medineli kadınlar, Hız. Peygamber’e (s.a.v) gelip; Ey Allah’ın elçisi, hep erkeklere konuşuyorsun, bize de bir gün ayır, dediler. Hız. Peygamber (s.a.v) de onlara Perşembe günlerini tahsis etti. Peygamberimiz, Perşembe günleri hanımlara özel konuşma yapıyordu. (Buharî: 101). Hız. Âişe validemiz Medineli ensar hanımlarını takdir için şöyle diyordu: “Medineli hanımlar ne güzel hanımlardır! Onların hayâlı olmaları, ilim öğrenmelerine engel olmadı.” (Buharî: 130). Sahabe-i kiram, bayram namazı için Medine dışında namazgâha davet edilmişti. Peygamberimiz, kadın-erkek genç-yaşlı herkesin bayram namazına gelmelerini, bu hayırlı topluluğa şahit olmalarını istemişti. Bayram hutbesinde kadınların bulunduğu tarafa ses gitmeyince namazdan sonra kadınlara özel bir konuşma yapmış, onlara sadaka vermelerini tavsiye etmiş, kadınlar da gerdanlıklarını, bileziklerini ve küpelerini vermişlerdi. Bilal’in eteğinde topladığı bu takılar, ya fakirlere dağıtılabacak ya da cihad için harcanacaktı. (Buharî: 318).

Peygamberimiz, kısa ve özlü konuşurdu, saatlerce konuşmazdı. En uzun konuşması veda hutbesi idi. Veda hutbesi uzun bir konuşma sayılmazdı. Farklı vesilelerle güncel mesaj verirdi. Çarşıda buğday satan adamın ürününe elini daldırıyor, ıslak olduğunu görünce sebebini soruyor. O da, yağmur yağdığı için ıslandı, Ya Resulallah, diyor. Hız. Peygamber (s.a.v): “*Bunun altını üstüne çeviremez miydin? Bizi aldatan bizden değildir*” buyuruyor. (Müslim: 146). Allah Rasûlü’nün sunduğu değerler, insanî ve ahlakî değerlerdi. Ancak bu değerler yaşanarak korunacak, uygulanarak öğretilecekti. Hız. Peygamber (s.a.v), Bir gece yolculuğu sırasında bineğinde arkasına aldığı genç sahabî Enes b. Malik’e şöyle diyor: “*Akşam yatağa yattığında (o gün yaşadığın olaylar sebebiyle birine karşı kin besleme.) Sabah yatağından kalktığında kin ve düşmanlık besleme.* Ve hadis şöyle devam ediyor. “*Bu benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi yaşarsa beni sevmiş olur, beni seven de cennette benimle beraber olur.*” (Tirmizî: 2678). Sünnete uygun mu yaşamak istiyorsunuz? Sünnet; incitmemek, kin beslememek ve kardeşini kırmamaktır. Sınavdan kötü puan aldın, hocaya mı kıydın, arkadaşınla mı tartıştın? Yatağa yatınca bunları unutacaksın ve sileceksin. Yarın onu görürsem onu şöyle mahcup edeceğim, demeyeceksiniz. İgili ilişkilerdeki sünnet budur.

Bir gün Hız. Peygamber (s.a.v), Mescid-i Nebevî’de iken kapıyı işaret etti ve “*Bu kapıdan şu anda içeri girecek olan kişi cennetlidir,*” (Ahmed b. Hanbel: 12720) dedi. İçeriye Medineli bir sahabî girdi. İkinci gün yine aynı ifadeyi kullandı. Yine aynı sahabî içeri girdi. Üçüncü gün mescide giren yine aynı sahabî idi. Burada Hız. Peygamber (s.a.v) sadece bu kişinin cennetlik olduğunu duyurmaya çalışmıyor. Bu kimseye bakın, bunu örnek alın ve onun gibi cennetlik olun demek istiyordu. Bu mânâyı anlayan genç sahabî Abdullah b. Ömer, o sahabînin evine misafir oldu. O sahabîyi cennetlik kılan farklı özelliği bizzat görmek istiyordu. Sahabî, Ensar’dan sıradan bir müslümandı. Ama mutlaka büyük müjdeye vesile olan farklı bir güzelliği olmalıydı. Gün boyu onu izleyen Abdullah b. Ömer: Ben senin farklı bir amelini görmedim. Sana büyük bir nebevî müjde vereceğim. Ama sen bana bu müjdeye erişmenin gerçek sebebini

söyleyeceksin, dedi. Senin herkesten farklı davranışın nedir ki, Hz. Peygamber (s.a.v) senin için büyük bir müjde verdi? diye sordu. Sahabî: Benim çok farklı bir amelim, çok farklı bir ibadetim yok. Ancak ben hayatımda hiç kimsenin gıybetini yapmadım, kimseye kin beslemedim, kimseye kıskançlık duymadım, dedi. Abdullah b. Ömer: Belki de bu sebeple Allah Rasûlü senin cennetlik olduğunu söyledi, dedi. Hz. Peygamber (s.a.v), falan falan amelleri yapan cennetliktir, diye söylemiyor, o kişiyi ashabına canlı örnek olarak takdim ediyor.

Bir gün mescitte Hz. Peygamber'e (s.a.v) bir içecek getirildi. Hz. Peygamber (s.a.v) kendisi içmeden ashabına ikram etme istedi. O sırada sağında henüz on yaşında bir çocuk, solunda da yaşlı kimseler vardı. Hz. Peygamber (s.a.v) sağındaki çocuğa dönüp: *"İzin verir misin, önce yaşlılara vereyim?"* dedi. Çocuk sıradan bir çocuk değil, Peygamberimiz'in amcası Abbas'ın oğlu Abdullah idi. "Senden gelecek nasibim konusunda ben başkasını kendime tercih etmem" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) de on yaşındaki çocuğu kırmadı, sağ tarafta olduğu için içeceği önce ona verdi. (Buharî: 5620). Hz. Peygamber'in (s.a.v) çocuğa gösterdiği şu nezakete, şu inceliğe bakın. Gençlerin hoşuma giden özelliklerinden biri şudur. Konferans ve seminerlerden sonra; Hocam bize yol gösterin. Şimdi biz ne yapmalıyız? diyorlar. Söylenen sözleri hayata yansıtmaya hazır bir performans sergiliyorlar. Yine bir konferanstan sonra gencin biri:

-Hocam. Siz sürekli "Peygamberimiz buyuruyor" diyorsunuz. Hz. Peygamber (s.a.v) hep buyurur mu? Hep emir mi verir? Her tavrı buyurgan bir tavır mıdır? diye sordu. Çok güzel bir soruydu. O genç kardeşime şöyle cevap verdim.

-Hayır, Peygamberimiz çok az emir verir. Onun sözleri çoğu kez tavsiye niteliğindedir. "Buyuruyor" ifadesi saygı ve hürmet ifadesidir. "Dedi ki" yerine değer ve hürmet göstermek için "buyuruyor" deriz. Hatta büyüklerimize hitap ederken "Buyurduğunuz gibi" ifadesini kullanırız.

Allah Rasûlü, her fırsatta hizmetin önemini ve değerli vurguluyordu. Bir askerî harekatta mücahitlere hizmet etmek için oruç tutmayanları tebrik eden; *"Bugün asıl ecri oruçsuzlar alıp götürdü."* (Buharî: 2890) buyuran bir Peygamberin ümmetiyiz. İnsanlığa Allah için hizmet etmek şeref, değer ve ecir vesilesidir.

Manevi kalite önemlidir. Manevi kalite ehlinden alınır. Gözü yaşlı gönlü duyarlı ilim ehlinden maneviyat dersleri alırız. Pakistanlı İslam şairi ve mütefekkir Muhammed İkbâl diyor ki: *"Modern eğitim insanlara çok şey öğretti ama şu iki şeyi öğretmedi: Göz yaşlı hassasiyeti ve gönül duyarlılığını öğretmedi."* Eğitimde de günlük hayatta da maneviyatı hissetmek ve yaşamak zorundayız. Bu hadisler, bu ilimler sadece anlatmak, konuşmak için değil, bizi duyarlı kılmak için vardır. Mesela tasavvufun bir felsefesi, bir tarihi, bir edebiyatı bir de kendisi var. Bugün Tasavvuf Felsefesi, Tasavvuf Tarihi ve Tasavvuf Edebiyatını okuyoruz. Tasavvuf Felsefesinde "Vahdet-i vücûd, vahdet-i şühûd"u okuyoruz. Tasavvuf Tarihinde Kadirîlik, Nakşîlik, Mevlevîlik vs. hepsini okuruz. Tasavvuf edebiyatında Yunus Emreleri, Mevlânâları okuruz ama bir de tasavvufun bizzat kendisi var. Tasavvufun kendisini ne kadar yaşıyoruz? Asıl olan tasavvufî hayat, tasavvufî ahlak, tasavvufî edeb değil midir? Tasavvufun ruhu ve özü

budur. Hz. Peygamber (s.a.v): *“Allah’ım faydasız ilimden, ürpermeyen kalpten, kabul olunmayan duadan sana sığınırım!”* (Nesaî: 5485) buyuruyor. Çocuklarımıza gönül hassasiyetini ve gözyaşı kalitesini miras bırakmalıyız. Evladımız bizim arkamızdan; Babam Bedir şehitleri, Uhut Şehitleri, Çanakkale Şehitleri derken ağlardı, demelidir.

İlahiyat Fakültelerinden birinde Arapça dersleri veriyordum. Kurban Bayramı’na üç gün vardı. Derste *“el-Kadime/gelecek”* ve *“el-Maziye/geçmiş”* kelimeleri geçti. Bu iki kelimenin geçtiği; *“Arafe günü orucu, gelecek senenin ve geçmiş senenin günahlarına kefarettir.”* şeklindeki hadisin Arapçasını tahtaya yazdım. *“el-kadime/gelecek”* ve *“el-maziye/geçmiş”* kelimelerinin altını çizdim. Arkadaşlar, Bayrama üç gün var, Arafe günü oruçlu olalım, dedim. Dersten çıkarken bir öğrenci ‘dersimiz vaaz oldu’ dedi. Öğrencimiz, hep teknik bilgi bekliyor, ilmî tahlil bekliyor. Elbette yerinde teknik bilgi vereceğiz ama biz bu hadislerin bize yüklediği manevî görevi hiç hatırlatmayacak mıyız? Sahih, hasen, makbul binlerce hadis var. Bunlar yaşanmalı, uygulanmalıdır. Elbette Hadis Problemleri okunacak, tartışılacak, cevaplanacak ama daha önemlisi Kur’an ve Sünnetin gönlümüze, ailemize ve topluma canlı olarak yansıtılmasıdır.

Beş yıl önce Kıbrıs’ta Sosyal Bilimler Üniversitesi Din Bilimleri Fakültesi’nde misafir öğretim üyesi olarak ders veriyordum. Bu da bir öz eleştiri olsun. Bizim öğrenciler, Kur’an’dan, hadisten çok soru sormaz, daha çok sosyal medyada gündeme gelen dini konuları sorarlar. Bu sebeple ben de sosyal medyayı takip ediyordum. Kıbrıs’ta Fakültede derse girdim. Öğrencilerden biri: Hocam, Derse başlamadan bir soru soracağım, dedi. Kertenkeleyi mi soracaksın? dedim. Nereden bildiniz, hocam? dedi. Bugünlerde sosyal medyada bu konu geçiyor. Kertenkeleyi öldürene şu kadar sevap verileceği hadisi konuşuluyor, dedim. O günlerde bu hadisi diline dolayan birileri İmam Müslim’e dil uzatıyor. Hadis, Sahih-i Müslim’de geçiyor. Burada asıl konu, zehirli kertenkelenin öldürülmesi değil; asıl amaç, temel kaynaklarımızın itibarsızlaştırılması, temel kaynaklara karşı güveninin sarsılması idi. Genç adam işletilmemeli, algı operasyonunun kurbanı olmamalıdır. Gencimiz temel hadis kaynaklarına sahip çıkmalı, beyin kodlarımızla oynamak isteyenlere, virüslü sorulara ve zehirli akımlara karşı hassas olmalıdır.

Son sözümüz Hûd suresinin 61. âyeti olsun: *“Sizi topraktan yaratan Allah’tır. O sizden yeryüzünü imar etmenizi istemektedir.”* Görevimiz dünya ve ahireti imar etmektir. Hedefimiz, yeryüzünü ilim, irfan, sevgi, adalet ve merhametle her açıdan yaşanılacak yer haline getirmek için; Kur’anî, nebevî, ahlakî ve insanî değerleri gönüllere ve topluma hakim kılmak için var gücümüzle çalışmaktır. İdealimiz; İslâm Medeniyetini yeniden ihyâ etmektir. Bize düşen, Allah’ın izniyle din kardeşlerimizin hidayet ve muvaffakiyeti için, insanımızın dünya ve ahiret saadeti için ilim ve irfan yolunda daha çok çalışmak, daha çok gayret etmektir.

Selâm ve muhabbetlerimle.

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ KIRK HADİS YARIŞMASI ÖDÜL TÖRENİ KONUŞMASI

Prof. Dr. Halil İbrahim KUTLAY

Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: “Allah bu dine sahip genç fidanları yetiştirmeye devam edecek ve bu gençleri Allah’a itaat yolunda istihdam edecektir.” Bu hadis gençler için anlamlı bir müjdedir. Bu hadise göre gençlerin yetişmesi, yetiştirilmesi Cenab-ı Hakk'ın teminatı ve güvencesi altındadır. Yetişen gençlerin istihdamı ve görevlendirilmesi de yine Cenab-ı Hakk'ın teminatı altındadır. Cenab-ı Hakk'ın kendisini bu manada yetiştireceğini bilen insan ona göre hareket edecektir.

Aslında gençleri eğiten, yetiştiren ve terbiye eden Allah'tır. Kitabımızın ilk ayetinde *Rabbi'l-âlemîn*, son surenin ilk ayetinde ise *Rabbi'n-nâs* deniliyor. İnsanları âlemlerin Rabbi ve insanların Rabbi olan Allah terbiye ediyor. Anne, baba, hoca ve eğitimciler sadece vesiledir, asıl terbiye eden Cenab-ı Haktır. İlim erbabı, yeni neslin eğitimi için benim de payım olsun diye eserler yazmışlar. Mesela Hindistan âlimleri siyer noktasında en önemli eserleri vermiştir. Siyer-i nebi hakkında eser yazmayan Hindistanlı âlim yoktur. Kur'ân-ı Kerîm hattı noktasında bizim hattatlarımız öndedir. Kur'ân-ı Kerîm Hicaz'da indi, Mısır'da okundu ve İstanbul'da yazıldı denir. Her ülke, her belde yarış içerisinde yaymaya gayret etmiştir.

Bugün birileri hadis-i şeriflerin aleyhine konuşuyorsa yarın Kur'ân-ı Kerîmin aleyhine de konuşacaktır. Hadisleri savunmak mecburiyetindeyiz. İmam-ı Buhârî'nin üstadı İshak b. Râhûyeh "Sahih hadisler seçilip süzülerek bir araya getirilse ne güzel olur" demiş ve talebesi İmam Buhârî bunu bir emir telakki etmiştir. On altı yıllık bir çalışma neticesinde *el-Câmiu's-Sahîh* (Sahîh-i Buhârî) eserini ortaya koymuştur. İmam Buhârî'den; on beş yaşındayken seksen bin hadisi senedleriyle ezbere bilen bir âlimden bahsediyoruz. Buhârî önce Abdullah b. Mübarek'in *Kitâbü'z-zühd* ve *Kitâbü'l-cihâd* isimli eserleriyle başlıyor. Biri manevi terbiye ile, diğeri ise toplumla ilgili hadis-i şerifler. Kardeşi ve annesiyle beraber hacca gittiğinde ailesiyle geri dönmemiş ve Mekke'de kalmıştır. Kırk yıl süren ilmî yolculukla Orta Doğu'yu, Mısır ve Kuzey Afrika'yı dolaşmış, bin seksen hadis hafızından istifade etmiş ve elli altı yaşında memleketine dönmüştür. O günkü şartlarda, o günkü imkânsızlıklar içerisinde nasıl bir gayret!.. İmam Buhârî'nin talebesi İmam Müslim, üstadına hayran kalmış, üstadını “hadiste müminlerin emîri” gibi bir sıfatla zikretmiştir

Hadis ilimlerinde literatür/eserler, biyografi/âlimler ve terminoloji/istilâhât şeklinde üç alan bulunmaktadır. Hadis âlimlerinin hayatlarını okuyunca böyle nice büyük şahsiyetler

göreceksiniz. Hadis âlimlerinin eserlerini okuyunca onların müstesna gayret ve fedakârlıklarını göreceksiniz. Aynı eseri defalarca okutan ve bir kelimesinde bile hata olmaması içim ciddî ilmî hassasiyet gösteren ulvî şahsiyetleri göreceksiniz. Peygamber Efendimizin (s.a.v) hadis-i şerifleri Cenab-ı Hakkın ilahi himayesiyle, o âlimlerin çalışmalarıyla bizlere takdim edilmiştir. Bugün bize düşen onları okumak, ezberlemek, yaşamak ve gelecek nesillere nakletmek, hadislerden aldığımız müstesna nebevî anlayışı çevremize aşılaktır.

Peygamberimiz (s.a.v) Yemen'e vali olarak gönderirken genç sahabî Muaz b. Cebel'i imtihan ediyor ve ona:

-*"Ne ile hükmedeceksin?"* diyor. Muaz:

-Kur'ân ile hükmederim, diye cevap veriyor. Hz. Peygamber:

-*"Orada bulamazsan?"* diye soruyor. Muaz

-Allah Rasûlü'nün sünneti ile, diyor. Hz. Peygamber

-*"Orada da bulamazsan?"* diye soruyor. Muaz:

-O zaman kendi ictihadıyla hükmederim, diye cevap veriyor. Bunun ardından Peygamberimiz (s.a.v) ellerini kaldırarak,

-*"Rasûlünün elçisini muvaffak kılan Allah'a hamdolsun"* diye dua ediyor. (Ahmed b. Hanbel: 22007).

Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir akşam eve geldiğinde Hz. Âişe validemizi evde bulamamıştı. Sonra onu mescidin bir köşesinde oturur halde bulmuştu. Yaşlı gözlerle mescidin başka bir köşesinde oturuyordu. Sahabeden bir hafız Kur'ân okuyordu. Birlikte dinlemeye başlıyorlar ve Peygamberimiz (s.a.v) *"Ümmetinden böyle hafızlar var eden Rabbime hamdolsun"* diye dua ediyor. (İbn Mace: 1338). Biz de bugün bu çağda, Kur'ân ve sünnet çizgisinde yürüyen, nur yüzlü pırıl pırıl gençler var eden Rabbimize hamd ediyoruz. Birileri aileyi ve gençliği yıkmak için çok gayret etti ama çok şükür gençlerin imanını ve şuurunu söküp alamadılar.

Merhum Emin Saraç hocamız ve bazı hoca arkadaşlarla beraber 2006 yılında Şam'da merhum Prof. Dr. Nureddin ITR hocamızın misafiri idik. Üstad Nureddin hocamız, Hadis Nur Medresesi'nde yirmi beş kadar kız öğrencinin hadis ezberlediğini söylemişti. Yedisi senedleriyle beraber Kütüb-i Sitte hadislerini ezberlemiş, yedisi Sahih-i Buhârî'yi, yedisi Sahih-i Müslim'i ezberlemiş. Tebrike değer büyük bir azim ve gayret. İstanbul'a döndüğümüzde Prof. Dr. Yaşar Kandemir hocamıza bu güzel haberi naklettim. Bizde de elhamdülillah Sahih-i Buhârî hafızlarının olduğunu ama riyâ olmasın diye pek dile getirilmediğini söyledi.

Peygamberimiz'in davet metodunda iki özelliği vardır: Beşîr (müjdeleyici) ve nezîr (uyarıcı) olması. Önümüzde iki yol bulunmaktadır: Rahmet ve Şiddet. Bizim alimlerimiz hep rahmet ve ülfet yolunu seçmişlerdir. İkna metodu, ikram metodu ve dua metodu birlikte olmalıdır. Eğitimde ikna metodunu ve ikram metodunu gösterdikten sonra bir de dua etmeli, Rasûlullah'ın davet, tebliğ ve irşada uygulamalarını hayatımıza yansıtmak için gayret etmeliyiz.

Hepsi birbirinden üstün şahsiyetlere sahip sahabe-i kiram, İslâm'ın güzelliklerini bir adım öteye götürmek için gayret etmişlerdir. Sonra ikinci nesil geldi. Târik b. Ziyâd (ö.720), Cebelitarık boğazına gelince, "Önüme şu uçsuz bucaksız deniz çıkmasaydı senin ismini daha ileriye götürecektim Allah'ım" demiş ve ardından gemiler inşa ettirmiştir. Karşı kıyıya geçince gemileri yakma emri vermiş ve "İşte düşman, işte deniz" diyerek Endülüs'te 780 yıl sürecek olan bir medeniyetin temelini atmıştır. Onlar hem okudular, hem yaşadılar, hem cihad ettiler. Allah'ın kendilerini muzaffer kılacağından emin bir şekilde Allah yolunda muazzam gayret gösterdiler.

Kur'ân'ı sünnetten, sünneti Kur'ân'dan koparmak bir cinayettir. Ezher Üniversitesi'nde ilk defa bölümleşme olunca kadim ulema tefsirle hadisin ayrılmasını kabul etmemiştir. Zira Kur'an ve Sünnet birbirini tamamlamaktadır. Ayrı düşündüğümüz zaman birçok problemler meydana gelir. Bu sebeple Kur'an ve Sünneti beraber düşünmeliyiz. İslâm Tarihi boyunca Kur'ân ve sünnet anlayışı bizlere hâkim olmuştur. Her hadis, nebevî bir ilke, nebevî bir ölçü içermektedir. Sahabe dediğimiz ilk nesil, bu nebevî mesajları iyi kavradı, iyi anladı ve iyi uyguladı. Hz. Peygamber'in (s.a.v), "*Kim bir Müslümanın ayıbını örterse Allah da onun ayıbını örter*" hadisini duyan değerli sahabî Ebu Eyyüb el-Ensârî,

-Bu hadisi Peygamberimiz'den kim naklediyori? diye sordu. Sahabe Arkadaşları:

-Ukbe b. Âmir dediler. Ebû Eyyüb el-Ensârî:

-O şimdi nerededir? dedi, Mısır'da olduğunu söylediler. Kalktı, atına bindi. Sadece bu hadis için, bu hadisi ilk ağızdan duymak için Medine'den Kahire'ye 1450 km. yolculuk yaptı. Ukbe'yi mescitte buldu. Ona: Sen bunu duyduğunda Hz. Peygamber (s.a.v)'in etrafında kim vardı, bununla neyi kastetti? diye sordu. Dosya tutar gibi sorular sordu. Cevabını aldı ve bir akşam bile istirahat etmeden Medine'ye döndü. O kadar yolu gezmek, ticaret yapmak için gitmedi. Sadece bir hadisin anlamını öğrenmek, anlamak ve doğrulamak için gitti. Düşünsenize, bir hadisi duymak için İstanbul'dan Diyarbakır'a 1450 km. yolculuk yapar mısınız? Ebû Eyyüb el-Ensârî, Türkiye Müslümanlarının mahşerdeki lideri ve medar-ı iftiharı'dır. Bir hadisi ilk ağızdan dinlemek için Medine'den Kahire'ye 1450 km. yolculuk yapmış, bir hadiste zikredilen müjde için 2800 km. mesafede İstanbul önlerine kadar gelmiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyuruyor ki: "*Benim ahabımdan birisi bir beldede vefat edecek olursa kıyamet gününde o belde halkının lideri ve nuru olarak diriltilir*". (Tirmizî: 3865). Ensârî sevmek imandandır ve biz de mahşerde öncümüz ve liderimiz olacak olan; iman, cihad, hadis ve fıkıh erbabı Ebû Eyyüb el-Ensârî'yi seviyoruz.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) en çok kullandığı iki değer, sevgi ve rahmet idi. Bu bağlamda şu güzel hadis-i şerifi zikrederim: "*Üç özellik vardır ki, bunlar kimde olursa imanın tadını alır. Birincisi Allah'ı ve Rasûlünü herkesten ve her şeyden çok sevmek, ikincisi din kardeşini Allah için sevmek, üçüncüsü imansızlığı ateşe atılmak kadar çirkin görmektir.*" (Buhârî: 16). Bu hadiste üç sevgi: Allah ve Rasûlullah sevgisi, iman kardeşliği sevgisi ve iman değerleri sevgisi vurgulanmaktadır. Birileri bizim bilgi eksikliğimizi kullanarak Buhârî'ye

birtakım ithamlarda bulunuyor, iki yüz yıl sonra çıkıp bir kitap yazmış, diyor. Hâlbuki İmam Buhârî, o hadisleri Rasûlullah şöyle buyurdu diye değil, bize falan üstadımız anlattı, diyerek senedli bir şekilde kaleme almıştır. Hicrî beşinci yüzyıla kadar yazılan eserlerde bu isnad sistemi korunmuş, sonra da bu sistem icazetlerde (ilmî sertifikalarda) devam etmiştir.

En değerli icazet silsilesi, Kur'ân-ı Kerim icazetidir. Bu mübarek icazette Peygamberimiz'den sonra Cebrail'in ve en sonunda Cenab-ı Hakkın ismi geçmektedir. Kur'an-ı Kerim hafızlarının, kıraat ehlinin icazeti en şerefli icazettir. Ondan sonra hadis âlimlerinin icazetleri gelmektedir. Hadis icazetlerinde son nokta Allah Rasûlü'dür. Sonra da Hz. Ebubekir veya Hz. Ali'de noktalanmış tasavvuf erbabının icazetleri gelmektedir. Başlangıçta iyi niyetli bazı ilahiyatçıların daha sonraları birtakım yanlışlara düşmelerinin sebebi hâlâ derslerinden istifade ettiğimiz çok değerli hadis üstadımız Muhammed Avvâme hocamızın ifadesiyle, "kadîm ulemâ ile irtibat kopukluğudur." Yani sadece kitaplarla meşgul olanlar, ilmî silsile içerisinde yer almayanlar ve kadîm âlimlerin çizgisinden ayrılanlar giderek yanlış görüş ve düşüncelere düşeceklerdir. Bizler derslerimizde Peygamber Efendimiz'den, sahabe-i kiramdan ve üstatlarımızdan, onların mübarek sözlerinden ve örnek davranışlarından söz ederiz. İnşallah bu güzel çizgide devam edeceğiz. Rabbim istifade etmeyi nasip eylesin. İlimle meşgul olurken ilmi, cenneti kazanmaya vesile olan ibadet olarak kabul edelim ve o şuur içerisinde olalım.

Peygamber Efendimiz'in, "*Allah'ın son emri gelinceye kadar ümmetinden hak üzere bir grup sürekli olacaktır,*" hadisinde geçen "*tâife/grup*" pek çok İslâm âlimine göre "*ehl-i sünnet ve'l-cemâat*" olarak açıklamıştır. Ehl-i sünnet, ifrat ve tefritten uzak kalmış, orta çizgi ve itidal yolunu korumuş, bu yolda yürümeye devam etmiştir. Tarihî süreç içerisinde farklı sesler, bid'atçı ve hurafeciler çıkmıştır. İlim ve irşad ehli, bidat ve hurafelerle ciddî ilmî mücadele sergilemiştir. Bugün insanlık sosyal hayatta stres, buhran ve bunalım yaşamaktadır. İnançımıza göre; buhran ve bunalımlardan kurtuluş, Allah Rasûlü'nün yolunu izlemekle mümkündür. Dolayısıyla İlahiyatçılar, İslâmî ilimler mensupları ve Diyanet câmiası olarak ideal Kur'ân ve Sünnet ölçülerini insanlığa sunmak mecburiyetindeyiz. Hadisleri ezberleyeceğiz, manasını anlamaya gayret edeceğiz ve hadislerle verilen manevî ve ahlakî değerleri neslimize en güzel şekilde aktaracağız. Hadisle diğer ilimleri mezcederek insanlığa kurtuluş yolunu göstereceğiz.

Bugün Hadis Ezberleme Yarışması için buradayız. Hadis ezberleme kuru kuruya yapılan bir ezber değildir. Hadisleri ezberlemekle yetinmeyecek; iyi kavrayacak, hayatımızda yaşayacak ve başkalarına duyuracağız. Zira Peygamberimiz; "*Allah, benim sözümü ezberleyen, iyi kavrayan, ezberleyen ve başkalarına duyuran kimsenin yüzünü nurlandırsın.*" (Tirmizî: 2657) buyurmuştur. Bugün burada Kırk Hadis Yarışması ödül törenindeyiz. Genç kardeşlerimizi, öğrencilerimizi tebrik ediyor ve muvaffakiyetlerinin devamını Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyorum. Kırk hadis ile başlanır, bu ilmî gayret çok daha fazlasıyla devam ettirilir inşallah.

Bu duygu ve düşüncelerle takdir, tebrik ve teşekkürlerimizi arz ediyorum. Rabbim hayırlı mübarek eylesin. Rabbim yardımcınız olsun.